

Een goed pensioen

REINOUT VAN DER HEIJDEN

EEN GOED PENSIOEN

Consumentenbond

1^e druk, mei 2013

Copyright 2013 © Consumentenbond, Den Haag
Auteursrechten op tekst, tabellen en illustraties voorbehouden
Inlichtingen Consumentenbond

Auteur: Reinout van der Heijden, MA MSc CFP®

Verder werkten mee: Rob Bakker, Francisca Wesseling

Eindredactie: Vantilt Producties, Nijmegen

Grafische verzorging & illustraties: PUUR Publishers/Nanette van Mourik, Ray Heinsius

Foto's: iStockPhoto, Ray Heinsius (pag. 27)

ISBN 978 90 5951 224 5

NUR 793

Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op het auteursrecht c.q. de uitgever van deze uitgave, door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem op te treden, niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking.

De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in artikel 17 lid 2, Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb. 351) ex artikel 16B Auteurswet 1912, te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden.

Hoewel de gegevens in dit boek met grote zorgvuldigheid zijn bijeengebracht, aanvaardt de uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele (zet)fouten of onvolledigheden. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van derden zo goed mogelijk te regelen; degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden.

INHOUD

Voorwoord	9
Inleiding	11
1 Pensioencrisis	13
1.1 Zebra op leeftijd	14
1.2 Crisis	14
1.3 Pensioenbewust	15
1.4 Basisprincipes	16
1.5 Aan de slag	17
1.5a Bijspijkeren loont	17
1.5b Radicale veranderingen	17
2 Overheidspensioen	19
2.1 Hoogte van de AOW	20
2.1a Samen of alleen	20
2.1b Volledig of gekort	21
2.1c AOW in het buitenland	23
2.2 Modernisering AOW	23
2.2a Doelgroepen	23
2.2b Financiering	25
2.2c Inkomenspolitiek	25
2.3 Latere AOW	26
2.3a Leeftijdsgrenzen	26
2.3b Gevolgen van latere AOW	26
2.3c Partnertoeslag verdwijnt	29
2.3d Doorwerken	30
3 Arbeidspensioen	31
3.1 Loonstrookje	32
3.2 Hoeveel pensioen?	33
3.2a Gelijkblijvend inkomen	33
3.2b Pensioenoverzicht	34
3.3 Pensioen begrijpen	35
3.3a Franchise	35
3.3b Opbouw	35
3.3c Soort pensioenregeling	37

3.4	Slapende pensioenen	40
	3.4a Pensioen meenemen	40
	3.4b Pensioen afkopen	42
3.5	Pensioen naar 67 jaar	44
	3.5a Oudere werknemers	44
	3.5b Doorwerken na 65 jaar	44
4	Ingrijpende gebeurtenissen	47
4.1	Vooruitkijken	48
4.2	Overlijden	48
	4.2a Weduwen en wezen	48
	4.2b ANW	48
	4.2c Partnerpensioen	49
4.3	Werkloosheid	53
	4.3a Pensioen voortzetten	53
	4.3b Partnerpensioen tijdens WW	54
4.4	Arbeidsongeschiktheid	55
	4.4a Uitkering tijdens de ziekte	55
	4.4b Premievrij pensioen	56
4.5	Minder werken	57
	4.5a Werken in deeltijd	57
	4.5b Verlof	58
4.6	Echtscheiding	58
	4.6a Recht op de helft	58
	4.6b Overlijden na de scheiding	59
5	Met pensioen	61
5.1	De finish	62
5.2	Hoe staat u ervoor?	64
	5.2a Invulschema	66
	5.2b Realiteitscheck	66
5.3	Test 1: Belastingen	67
	5.3a Ander belastingregime	67
	5.3b Diverse inkomens	68
	5.3c AOW-belasting	69
5.4	Test 2: Partnerpensioen	72
	5.4a Te weinig of te veel	72
	5.4b Ruilen: wat kost het?	73
	5.4c Ruilen: wat levert het op?	75
5.5	Test 3: Indexatie	77
	5.5a Kredietcrisis	77
	5.5b Gevolgen van de kredietcrisis	77
5.6	Totaalscore Mijn pensioen	79

6	Tekort aanvullen	81
6.1	Actie ondernemen	82
6.2	Sparen	82
	6.2a Aparte spaarrekening	82
	6.2b Voor- en nadelen van sparen	83
6.3	Beleggen	84
	6.3a Mix- en lifecyclefondsen	84
	6.3b Groenfondsen	84
6.4	Extra pensioen	85
	6.4a In pensioenfonds bijstorten	85
	6.4b Lijfrente en banksparen	86
	6.4c Fiscale regels	88
6.5	Levensloopregeling	92
	6.5a Bruikbaar tot 2022	92
	6.5b Fiscale beperkingen	92
6.6	Ander vermogen	93
	6.6a Eigen woning	93
	6.6b Levensverzekering	96
7	Tijdig & genoeg	97
7.1	Derde levensfase	98
7.2	Pensioen vervroegen	99
	7.2a Eerdere pensioendatum	99
	7.2b Deeltijdpensioen	101
	7.2c Variabel pensioen	101
	7.2d Pensioen opknippen	104
7.3	Eigen aanvullingen	105
	7.3a Lijfrente keert uit	105
	7.3b Spaargeld opmaken	109
	7.3c Ander vermogen	110
7.4	Belastingvoordeel eerder stoppen	111
8	Uitgeven & delen	113
8.1	Nieuw evenwicht	114
	8.1a Sparen voor later	115
	8.1b Minder uitgeven	115
8.2	Verder vooruitkijken	117
	8.2a Dure zorgkosten	117
	8.2b Zelfstandig verder	118
8.3	Schenken en nalaten	120
	8.3a Erfbelasting besparen	120
	8.3b Lenen met hulp	121
	Begrippen	123

VOORWOORD

€1.007.000.000.000. Oftewel: bijna twee keer zoveel als ons bruto nationaal product. Dit is het antwoord dat u kunt geven op de vraag wat het Nederlandse pensioenvermogen in 2012 was. Nergens ter wereld is de pensioenpot ten opzichte van het bnp zo groot als in Nederland. Oorzaak: de meeste Nederlanders sparen automatisch via hun werkgever. De volgende vraag lijkt daarmee overbodig, namelijk 'Is dit wel genoeg?' Toch is dit een vraag die De Nederlandsche Bank regelmatig stelt. De pensioenpot kan immers enorm zijn, maar niet groot genoeg om alle pensioenbeloftes na te komen. Daarom let DNB erop dat pensioenfondsen genoeg in kas hebben om uw toekomstige salaris te kunnen betalen. Een pensioen opbouwen lijkt dus tamelijk vanzelf te gaan: u krijgt AOW via de overheid. Daarbovenop legt uw werkgever een bedrag opzij. DNB controleert of pensioenfondsen dit zo beheren, dat er genoeg overblijft om de belofte aan u na te komen.

De werkelijkheid is minder simpel. Wat DNB 'genoeg' pensioenvermogen vindt, is misschien niet genoeg voor u. U bent namelijk de enige die weet hoeveel u wilt sparen. En u bent ook de enige die kan beoordelen of u elke maand voldoende opzijlegt. Dit is minder gemakkelijk dan het klinkt, want het leven laat zich niet voorspellen. Samenwonen, scheiden, emigreren, wisselen van werkgever, een huis kopen of eigen bedrijf starten zijn allemaal van invloed op uw pensioen. Ook verschillen afspraken per werkgever. Denk hierbij aan het bedrag dat u per jaar opbouwt, of uw pensioen meeweegt met indexatie, maar ook hoe zeker het bedrag is dat u uiteindelijk krijgt. Hoewel u nooit het precieze bedrag zult weten, is het belangrijk dat u regelmatig een inschatting maakt van uw toekomstige salaris. Hoe eerder u stilstaat bij de omvang van uw pensioen, hoe gemakkelijker u kunt bijsturen. Of zoals de cabaretier Freek de Jonge het ooit mooi verwoordde: 'Een mens zou zich veel vroeger moeten realiseren waar het allemaal te laat voor is.'

DNB let erop of pensioenfondsen hun beloftes nakomen. Maar u moet afwegen of voor u die belofte genoeg is. Dit boek helpt hierbij. Het biedt een verdienstelijk overzicht van hoe uw pensioen in elkaar zit en welke risico's er zijn. Bovendien geeft het duidelijke voorbeelden van hoe u kunt bijsturen. Dit helpt u om een zeer belangrijke, maar lastige vraag over uw pensioen te kunnen beantwoorden: 'Is het wel genoeg?'

Prof. dr. Olaf Sleijpen

DNB - Directeur Afdeling Toezicht Pensioen

INLEIDING

Het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd is iets waar veel mensen naar uitkijken. Eindelijk meer tijd voor familie en vrienden, reizen, of andere hobby's. Wie na zijn pensioenering hetzelfde te besteden wil hebben als daarvoor, moet zich goed in zijn pensioen verdiepen. Alleen dan weet je of het goed geregeld is.

Dit boek helpt u bij het in kaart brengen van uw pensioen en alles wat daarbij komt kijken. Het is vooral bedoeld als een praktisch boek, dat u in staat stelt uw financiële toekomst te plannen. Er zijn veel rekenvoorbeelden, invulschema's en persoonlijke voorbeelden opgenomen die laten zien hoe het werkt. U kunt daarvan gebruikmaken om inzicht te krijgen in uw eigen pensioensituatie. Dat lukt misschien niet in één keer, want er komt veel kijken bij een goede toekomstplanning. Bovendien verandert uw persoonlijke situatie met de jaren, dus zult u de planning af en toe moeten aanpassen.

Als u dit boek heeft gelezen, weet u veel meer van uw pensioen af dan ervoor. U bent op de hoogte van de valkuilen en hopelijk in staat om er tijdig op te anticiperen. Een goed pensioen is duur, vooral als u laat begint met het nemen van maatregelen. Als u eerder aan de slag gaat, is het doel gemakkelijker te realiseren en het eindresultaat beter.

U krijgt uw pensioen waarschijnlijk van diverse kanten: de overheid betaalt de AOW en het aanvullende pensioen komt van uw pensioenfonds of -verzekeraar. In hoofdstuk 2 en 3 worden deze onderdelen behandeld, zodat u een goed beeld heeft van het inkomen dat u te wachten staat als de pensionering begint.

Ontwikkelingen waardoor uw pensioen meer of minder waard kan worden, worden besproken in hoofdstuk 4 en 5. Tegenvallers zijn bijvoorbeeld belastingmaatregelen van de overheid, lagere uitkeringen of gebrekkige indexatie door het pensioenfonds, maar ook de noodzaak om maatregelen te treffen voor uw partner. Bovendien is er aandacht voor werkloosheid en echtscheiding; de gevolgen daarvan voor uw pensioen zijn vaak heel groot. Meevallers komen uit vermogen, levensverzekeringen of een erfenis. In hoofdstuk 5 staat een invulschema waarmee u alles op een rijtje kunt zetten.

Wat kunt u zelf doen? Gaat u sparen, kiest u voor beleggen of legt u belastingvrij extra pensioen opzij via het pensioenfonds of een lijfrente?

In hoofdstuk 6 worden alle mogelijkheden om uw pensioentekort aan te vullen besproken. De keuzes die u maakt in de periode vlak vóór en tijdens het pensioen komen aan bod in hoofdstuk 7 en 8. U leest hoe u uw doel kunt bereiken en waar u aan moet denken.

Reinout van der Heijden is hoofdredacteur van de *Geldgids* en certified financial planner. Hij heeft twee universitaire studies afgerond, te weten Verzekeringkunde en Communicatiewetenschappen. In de *Volkskrant* schrijft hij wekelijks een column over geldzaken.

